

*Książka ta została wydrukowana
w Szwecji jako dar Rządu Szwedzkiego
dla odbudowy kultury polskiej*

MONOGRAFIE MATEMATYCZNE
KOMITET REDAKCYJNY:

K. BORSUK, B. KNASTER, K. KURATOWSKI, W. SIERPIŃSKI,
H. STEINHAUS, W. ŚLEBODZIŃSKI i A. ZYGMUND

TOM XV

02338

[15]

KAZIMIERZ KURATOWSKI
PROFESOR UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO
CZŁONEK POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

WYKŁADY RACHUNKU
RÓŻNICZKOWEGO
I CAŁKOWEGO

CZĘŚĆ I

91/KSM

FUNKCJE JEDNEJ ZMIENNEJ

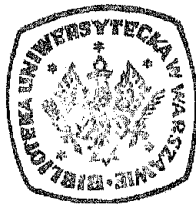
Z ZASIĘKIEM WYDZIAŁU NAUKI MINISTERSTWA OŚWIATY

SPÓŁDZIELNIA WYDAWNICZA »CZYTELNIK«

Warszawa 1948

02338

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE

All rights reserved

PRZEDMOWA

Książka niniejsza zawiera opracowane do druku wykłady rachunku różniczkowego i całkowego, prowadzone przeze mnie od szeregu lat na Uniwersytecie Warszawskim.

Zadania znajdujące się na końcu każdego paragrafu stanowią po większej części niezbędne uzupełnienie kursu. Natomiast poszczególne działy tekstu oznaczone gwiazdką mogą być przy pierwszej lekturze opuszczone.

Pierwszy tom obejmuje rachunek różniczkowy i całkowy jednej zmiennej. Funkcje dwóch lub większej ilości zmiennych, pochodne cząstkowe i całki wielokrotne rozważane będą w tomie drugim.

Spośród podręczników, które szczególnie przydatne były przy opracowaniu tej książki, wymienić należy kursy Analizy: Banacha, Couranta, Goursata, Hardy'ego, Kowalewskiego, Mazurkiewicza, Sierpińskiego, Borsuka (Zbiór zadań).

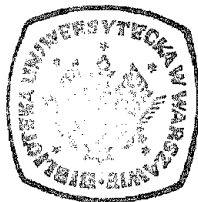
Za liczne rady, wskazówki i uwagi udzielone mi przy opracowywaniu moich wykładów do druku przez kolegów moich pp. profesorów Karola Borsuka i Władysława Nikliborca oraz przez pp. asystentów Zygmunta Charzyńskiego i Romana Sikorskiego — wyrażam niniejszym serdeczne podziękowanie. Wyrażam również podziękowanie Wydziałowi Nauki Ministerstwa Oświaty, Spółdzielni Wydawniczej "Czytelnik", Szwedzkiemu Komitetowi Pomocy i wydawnictwu "Monografie Matematyczne", którym zawdzięczam ukazanie się tej książki.

Kazimierz Kuratowski

Warszawa, październik 1946 roku.

PRINTED IN SWEDEN

Appelbergs Boktryckeri AB Uppsala 1948

SKOROWIDZ NAZW

Liczby oznaczają stronicę

- ABELA** twierdzenie, 44, 93.
 Aksjomatyka liczb rzeczywistych, 15.
d'ALEMBERTA kryterium zbieżności, 46.
 Anharmoniczny szereg, 43.
 Ar cosh, ar sinh, ar tgh, 113.
 Arc cos, arc sin, arc tg, 65.
 Argument funkcji, 59.
ASCOLIEGO twierdzenie, 39.
 Asymptota, 124.
BERNOULLIEGO nierówność, 8.
 Bezwzględna wartość, 13;
 zbieżność szeregu, 49;
 całki, 230.
BOLZANO-WEIERSTRASSA tw., 28.
Całka nieoznaczona, 145;
 niewłaściwa, 201;
 oznaczona, 164.
 Całkowanie przez części, 149;
 przez podstawienie, 149.
CAUCHY'EGO definicja ciągłości, 77;
 kryterium zbieżności, 46;
 reszta, 134;
 twierdzenia, 30, 41, 52, 55, 58, 110.
CAUCHY-HADAMARDA wzór, 96.
CAUCHY-MACLAURINA twier., 218.
CAVALIERIEGO wzór, 198.
 Ciąg nieskończony, 19.
 Ciągłość funkcji, 76.
 Cosinus kierunkowy, 179.
 Cyklometryczne funkcje, 65.
DARBOUX całki (dolna i górna), 193;
 twierdzenie, 82;
 własność, 83.
DEDEKINDA zasada ciągłości, 12.
DIRICHLETA całka, 213, funkcja, 68.
 Długość łuku, 177.
e, 34.
 Element długości, 179; pola, 176.
 Elementarna funkcja, 63, 114.
 Entier (funkcja), 61.
EULERA funkcja gamma, 217;
 stała, 129, 137; wzór, 228.
 Extremum funkcji, 106.
Figura obrotowa, 181.
FOURIERA całki, 165; szeregi, 222.
FRESNELA całka, 211.
 Funkcja, 59; funkcja $\Gamma(x)$ Eulera, 217.
Granica ciągu, 20; funkcji, 66;
 jednostronna, 67; niewłaściwa, 32, 67.
GULDINA twierdzenie, 184.
Harmoniczny szereg, 42.
HEINEGO definicja ciągłości, 77.
 Hiperboliczne funkcje, 112.
 Hipocykloida, 200.
 de l'HOSPITALA wzór, 116.
Iloczyn nieskończony, 54.
 Iloraz różnicowy, 97.
 Indukcja zupełna, 8.
 Interpolacja, 189.
Jednostajna ciągłość funkcji, 81;
 zbieżność ciągu funkcji, 88;
 zbieżność szeregu, 90.
Jednostronna ciągłość, 76;
 granica, 67; pochodna, 98.

Kres (dolny i górny) funkcji, 82;
 zbioru, 13.
 Krzywizna, 179.
 KUMMERA twierdzenie, 48.
LAGRANGE'A interpolacja, 189;
 reszta, 134; twierdzenie, 108.
 LEGENDRE'A wielomiany, 201.
 LEIBNIZA wzory, 123, 132.
 Lewostronna ciągłość, 76;
 granica, 67; pochodna, 98.
 Liczby naturalne, rzeczywiste, wymierne, 7.
 Limes, 20.
 Limes inferior, superior, 38.
 Liniowa funkcja, 63; niezależność, 200.
 LIPSCHITZA warunek, 87.
 Logarytm naturalny, 35.
 Logarytmiczna pochodna, 112.
 Logarytmiczne kryterium zbieżności szeregu, 221.
 Lokalna własność, 78.
MAGLAURINA wzór, 134.
 Malejące ciągi, 20; funkcje, 61.
 Maximum funkcji, 106.
 Minimum funkcji, 106.
 Monotoniczne ciągi, 20; funkcje, 61.
 Naprzemienny szereg, 43.
 NEWTONA dwumian, 10, 138.
 Normalna do krzywej, 99.
Objętość, 182.
 Obszar normalny, 176.
 Odwrotna funkcja, 63.
 Ograniczone ciągi, 23; funkcje, 72;
 szeregi, 42; zbiory, 13.
 Okresowa funkcja, 62.
 Ortogonalny układ, 201.
PASCALA trójkąt, 39.
 Parzysta funkcja, 75.
 Permutacja, 50.
 Pierwotna funkcja, 145.
 Pochodna, 97; jednostronna, 98,
 uogólniona, 128.
 Podciąg, 27.
 POISSONA całka, 215.

Pole obszaru, 173.
 Potęgowy szereg, 91.
 Powierzchnia boczna, 183.
 Prawostronna ciągłość, 76;
 granica, 67; pochodna, 98.
 Promień krzywizny, 179.
 zbieżności szeregu, 92.
 Prosta liczbowa, 7.
 Przedział domknięty, otwarty, 59.
 Przedział zbieżności szeregu
 potęgowego, 92.
 Przedziałami ciągła (funkcja), 208;
 liniowa, 94; monotoniczna, 62.
 Przęgłęcia punkt, 142.
 Przekrój, 12.
 Przemienność szeregu, 50.
 Przyrosty skończone (twierdzenie), 108.

RAABEGO kryterium, 49.
 Rekurencyjna definicja, 19.
 Reszta szeregu, 41;
 we wzorze Taylora, 134.
 RIEMANNA całka, 193;
 twierdzenie, 52.
 ROLLE'A twierdzenie, 107.
 Rosnące ciągi, 21; funkcje, 61.
 Rozbieżny ciąg, 21;
 do nieskończoności, 32.
 Różniczka, 125.
 Różniczkowalna funkcja, 99.
 Różnowartościowa funkcja, 63.

SCHWARZA nierówności, 11; 200.
 Sieczna, 98.
 SIMPSONA wzór, 190.
 Średnia arytmetyczna, geometryczna,
 harmoniczna, 18, 36.
 Środek krzywizny, 180; masy, 181.
 STERLINGA wzór, 192.
 Styczna do krzywej, 98.
 Suma częściowa, 41.
 Superpozycja funkcji, 70.
 Szereg nieskończony, 40.
 Szybkość wzrostu ciągu, 47.

TAYLORA wzór, 133.
 Torus, 199.

Ukłamek prosty, 154.

Wahanie ograniczone, 75.
 WALLISA wzór, 190.
 Wartość asymptotyczna $n!$, 193;
 funkcji, 59; średnia (tw. Lagran-
 ge'a), 108, (tw. z rach. całk.) 166,
 185.
 Warunek dostateczny, konieczny, 31.
 Warunkowa zbieżność szeregu, 49.

WEIERSTRASSA twierdzenia, 28, 81.
 Wykładnicza funkcja, 64.
 Wymierna funkcja, 64.
 Wyraz ciągu, 19.
 Wyrażenia nieoznaczone, 118.
 Zbieżność ciągu, 21.
 Zmienna, 60.

SPIS RZECZY

PRZEDMOWA

ROZDZIAŁ I

CIAGI I SZEREGI

§ 1 Wstęp

I. Różne rodzaje liczb	7
II. Zasada indukcji zupełnej	8
III. Dwumian Newtona	10
IV. Nierówność Schwarz'a	11
V. Zasada ciągłości (Dedekinda)	12
VI. Wartość bezwzględna	13
VII. Zbiory ograniczone. Kres górny i dolny	13
VIII. Aksjomatyka liczb rzeczywistych	15
IX. Liczby rzeczywiste jako zbiory liczb wymiernych	16
Zadania	17

§ 2 Ciągi nieskończone

I. Definicja i przykłady	19
II. Pojęcie granicy	20
III. Ciągi ograniczone	23
IV. Działania na ciągach	23
V. Dalsze własności rachunkowe granicy	26
VI. Podciągi	27
VII. Twierdzenie Cauchy'ego	30
VIII. Rozbieżność do ∞	32

IX. Przykłady	33
X. Liczba e	34
XI. Ciągi średnich arytmetycznych i średnich geometrycznych	36
Zadania	38
§ 3 Szeregi nieskończone	
I. Definicje i przykłady	40
II. Ogólne własności szeregów	41
III. Szeregi naprzemienne. Twierdzenie Abela	43
IV. Szeregi o składnikach dodatnich. Kryteria zbieżności d'Alemberta i Cauchy'ego	45
V. Zastosowania i przykłady	47
V'. Inne kryteria zbieżności	48
VI. Szeregi bezwzględnie zbieżne	49
VII. Mnożenie szeregów	52
VIII. Iloczyny nieskończone	54
Zadania	58

ROZDZIAŁ II

FUNKCJE

§ 4 Funkcje i ich granice	
I. Definicje	59
II. Funkcje monotoniczne	61
III. Funkcje różnowartościowe. Funkcje odwrotne	62
IV. Funkcje elementarne	63
V. Granica funkcji f w punkcie a	66
VI. Działania na granicy	69
VII. Warunki istnienia granicy	72
Zadania	75
§ 5 Funkcje ciągłe	
I. Definicja	76
II. Charakteryzacja ciągłości Cauchy'ego	77
III. Ciągłość funkcji elementarnych	78
IV. Ogólne własności funkcji ciągłych	81
V. Ciągłość funkcji odwrotnych	84
Zadania	86

§ 6 Ciągi i szeregi funkcyj	
I. Zbieżność jednostajna	87
II. Szeregi zbieżne jednostajnie	90
III. Szeregi potęgowe	91
IV. Aproksymowanie funkcji ciągłych przez funkcje przemiałami liniowe	94
Zadania	96

ROZDZIAŁ III

RACHUNEK RÓŻNICZKOWY JEDNEJ ZMIENNEJ

§ 7 Pochodne rzędu pierwszego	
I. Definicje	97
II. Różniczkowanie funkcji elementarnych	100
III. Różniczkowanie funkcji odwrotnych	104
IV. Ekstrema funkcji. Twierdzenie Rolle'a	106
V. Twierdzenia Lagrange'a i Cauchy'ego	108
VI. Różniczkowanie funkcji superponowanych	110
VII. Interpretacja geometryczna znaku pochodnej	114
VIII. Wyrażenia nieoznaczone	116
IX. Pochodna granicy	119
X. Pochodna szeregu potęgowego	120
XI. Rozwinięcie na szereg potęgowy funkcji $\log(1+x)$ i $\arctg x$	122
XII. Asymptoty	124
XIII. Pojęcie różniczki	125
Zadania	127
§ 8 Pochodne rzędów wyższych	
I. Definicja i przykłady	129
I'. Różniczki wyższych rzędów	131
II. Działania arytmetyczne	132
III. Wzór Taylora	133
IV. Rozwinięcia na szeregi potęgowe	137
V. Kryterium na ekstrema	140
VI. Interpretacja geometryczna drugiej pochodnej. Punkty przegięcia	141
Zadania	144

ROZDZIAŁ IV

RACHUNEK CAŁKOWY JEDNEJ ZMIENNEJ

§ 9 Całki nieoznaczone

I. Definicja	145
II. Całka granicy. Całkowalność funkcji ciągłych	147
III. Ogólne wzory na całkowanie	148
IV. Całkowanie funkcji wymiernych	153
V. Całkowanie niewymierności drugiego stopnia	157
VI. Całkowanie funkcji trygonometrycznych	159
Zadania	163

§ 10 Całki oznaczone

I. Definicja i przykłady	164
II. Wzory rachunkowe	166
III. Całka oznaczona jako granica sum	171
IV. Całka jako pole	173
V. Długość łuku	177
VI. Objętość i powierzchnia figur obrotowych	181
VII. Dwa twierdzenia o wartości średniej	185
VIII. Przybliżone metody całkowania. Interpolacja Lagrange'a	189
IX. Wzór Wallisa	190
X. Wzór Stirlinga	192
XI. Całka Riemanna. Całki Darboux, górna i dolna	193
Zadania	198

§ 11 Całki niewłaściwe i ich związek z szeregami nieskończonymi

I. Całki o nieograniczonym przedziale całkowania	201
II. Całki funkcji nieokreślonych w jednym punkcie	204
III. Wzory rachunkowe	207
IV. Przykłady	209
V. Funkcja Eulera	217
VI. Zależność między zbieżnością całki a zbieżnością szeregu nieskończonego	218
VII. Szeregi Fouriera	222
VIII. Zastosowania i przykłady	225
Zadania	230

SKOROWIDZ NAZW	233
----------------------	-----

